ŞEHİR VE DÜŞÜNCE

Yıl: 2016 / Sayı:9 / Aktüel-Hakemli Dergi / 4 Ayda bir yayımlanır / ISSN:2147-849X.

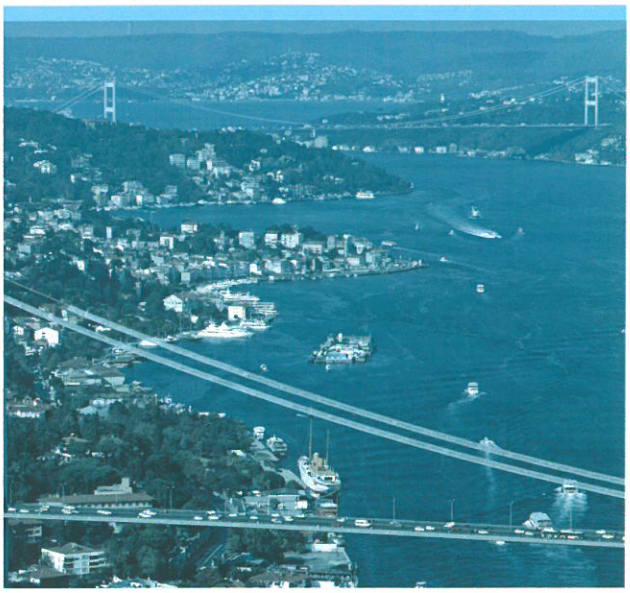

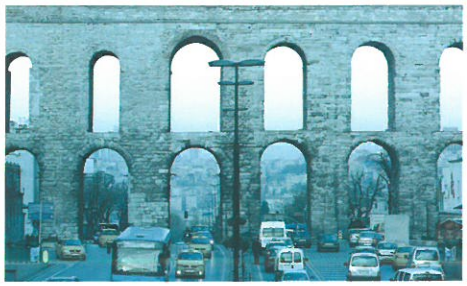
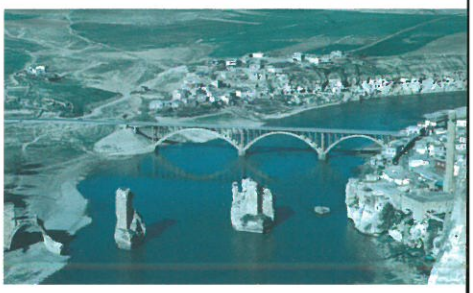

Su ve Şehir

DOSYA TOPLANTISI: Su ve Şehir Üzerine Düşünceler

Şehrin Suyuna Gitmek ¦ Sular Diyarı, İmparatorluk Başkenti İstanbul'da Suyun Serüveni ¦ **İlâhî Tarzı Temaşâ Petra** ¦ Kanallar Üzerinde Yaşayan Şehirler ¦ **Çeşmeler ve Çeşmebaşı Kültürü** ¦ Şehri "Pınar Metaforu" ile Düşünmek ¦ İstanbul'un Tarihi Mirası: Su Kemerleri ve Üzerindeki Tehditler ¦ **Belge ve Kurmaca Filmlerde Şehir ve Su İlişkisi** ¦ **Civilizational Impacts of the Nile River for Egypt, Sudan and Ethiopia** ¦ Suyun Altındaki Tarih: Halfeti'den Hasankeyf'e... ¦ Kurnalarından Mısra Damlayan İstanbul ¦ **Fuzûlî, Mülhim Şehir ve Su Kasidesi** ¦ Afrika'ya Hayat Veren Su Kuyuları ¦

22
Fuzûlî, Mülhim Şehir ve Su Kasidesi
Yrd. Doç. Dr. Ali CANÇELİK

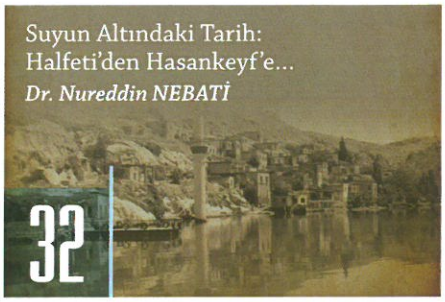

Suyun Altındaki Tarih:
Halfeti'den Hasankeyf'e...
Dr. Nureddin NEBATİ
32

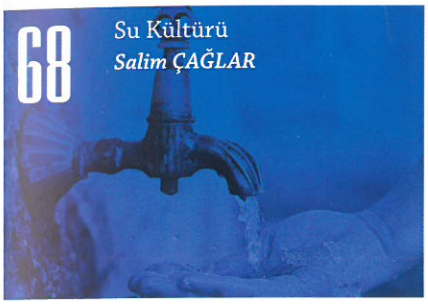

68
Su Kültürü
Salim ÇAĞLAR

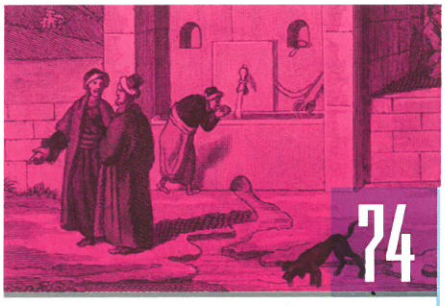

74
Şehri "Pınar Metaforu" İle Düşünmek
Doç. Dr. Faruk TAŞÇI

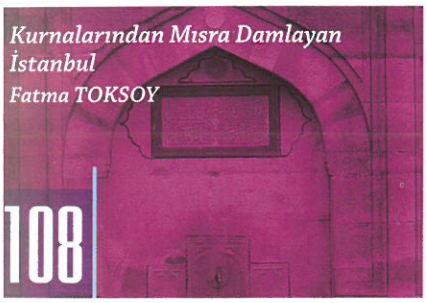

Kurnalarından Mısra Damlayan İstanbul
Fatma TOKSOY
108

Su Kenti İstanbul'un Haliç Kıyısı: 19. Yüzyıla Ait Bir Endüstri Bölgesinin Kültür Limanı Olarak Yeniden İşlenmesi
118
Prof. Dr. Tülin GÖRGÜLÜ
Doç. Dr. Ebru ERDÖNMEZ
Doç. Dr. Selim ÖKEM

Belge ve Kurmaca Filmlerde Şehir ve Su İlişkisi İçinde Nehir Geçen Filmler
138
Hüseyin AYDEMİR

Kanallar Üzerinde Yaşayan Şehirler
Faruk FIRAT
146

Suyun Bir Şehre Tanıklığı:
Drina Köprüsü
Sevilay ACAR

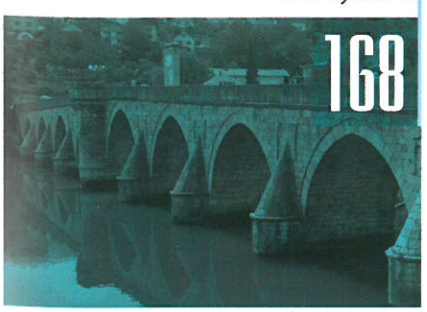

168

Şehir Kitaplığı / Haber

122

Yıl: 2016 | Sayı: 9

Esenler Belediyesi Adına İmtiyaz Sahibi
M. Tevfik Göksu

Genel Yayın Yönetmeni
Prof. Dr. Mazhar Bağlı

Editörler
Dr. Hasan Taşçı
Hüseyin Yeşil

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Hüseyin Cerrahoğlu

Yayın Kurulu
Mazhar Bağlı (Prof. Dr.)
Ebru Erdönmez (Doç. Dr.)
Aynur Can (Doç. Dr.)
Murat Şentürk (Yrd. Doç. Dr.)
İhsan Aktaş
Nureddin Nebati (Dr.)
Özlem Zengin
Hasan Taşçı (Dr.)
Faruk Aydın
Cemil Arslan (Dr.)

Hakem Kurulu
Ahmet Fidan (Yrd. Doç.)
Ahmet Kala (Prof. Dr.)
Aynur Can (Doç. Dr.)
Celaleddin Çelik (Prof. Dr.)
Cemil Arslan (Dr.)
Ebru Erdönmez (Doç. Dr.)
Erbay Arıkboğa (Doç. Dr.)
Ertan Özensel (Doç.Dr.)
Ertuğrul Ökten (Dr.)
Faruk Tuncer (Yrd. Doç. Dr.)
Füsun Alioğlu (Prof. Dr.)
Hasan Taşçı (Dr.)
İclal Dinçer (Prof. Dr.)
İsmail Ceritli (Prof. Dr.)
Korkut Tuna (Prof.Dr.)
Mazhar Bağlı (Prof.Dr.)
Mehmet Ocakçı (Prof. Dr.)
Murat Şentürk (Yrd. Doç. Dr.)
Mustafa Kömürcüoğlu (Yrd. Doç. Dr.)
Selim Ökem (Yrd. Doç. Dr.)
Tülin Görgülü (Prof. Dr.)
Yasin Aktay (Prof. Dr.)
Yusuf Arayıcı (Doç. Dr.)
Yusuf Şahin (Prof. Dr.)
Zeynep Tarım (Prof. Dr.)
Zeynep Gemuhluoğlu (Yrd. Doç. Dr.)

Düzenleme
Erhan Akcan, Çağlar Mesci

Redaksiyon ve Tashih
Ayşe Kübra Bekâr

Halkla İlişkiler
Arif Gül, Zeynep Acer

Yayın Türü
4 ayda bir yayımlanır. **ISSN: 2147-849X.**
Yerel Süreli Yayın. Ücretsizdir.

İletişim
www.sehirdusunce.com
bilgi@sehirdusunce.com

Adres
Şehir Düşünce Merkezi, Oruç Reis Mah.
Vadi Cad. No: 3 Giyimkent/Esenler
Telefon: 0212 438 30 81

Tasarım ve Uygulama
Düzey Ajans
0212 417 92 92 | www.duzeyajans.com

Baskı
İlbey Matbaa | 0212 613 83 63

AYN MEDYA • İLETİŞİM

** Dergide yer alan akademik makaleler hakem onayından geçmiştir.*

ESENLER BELEDİYESİ

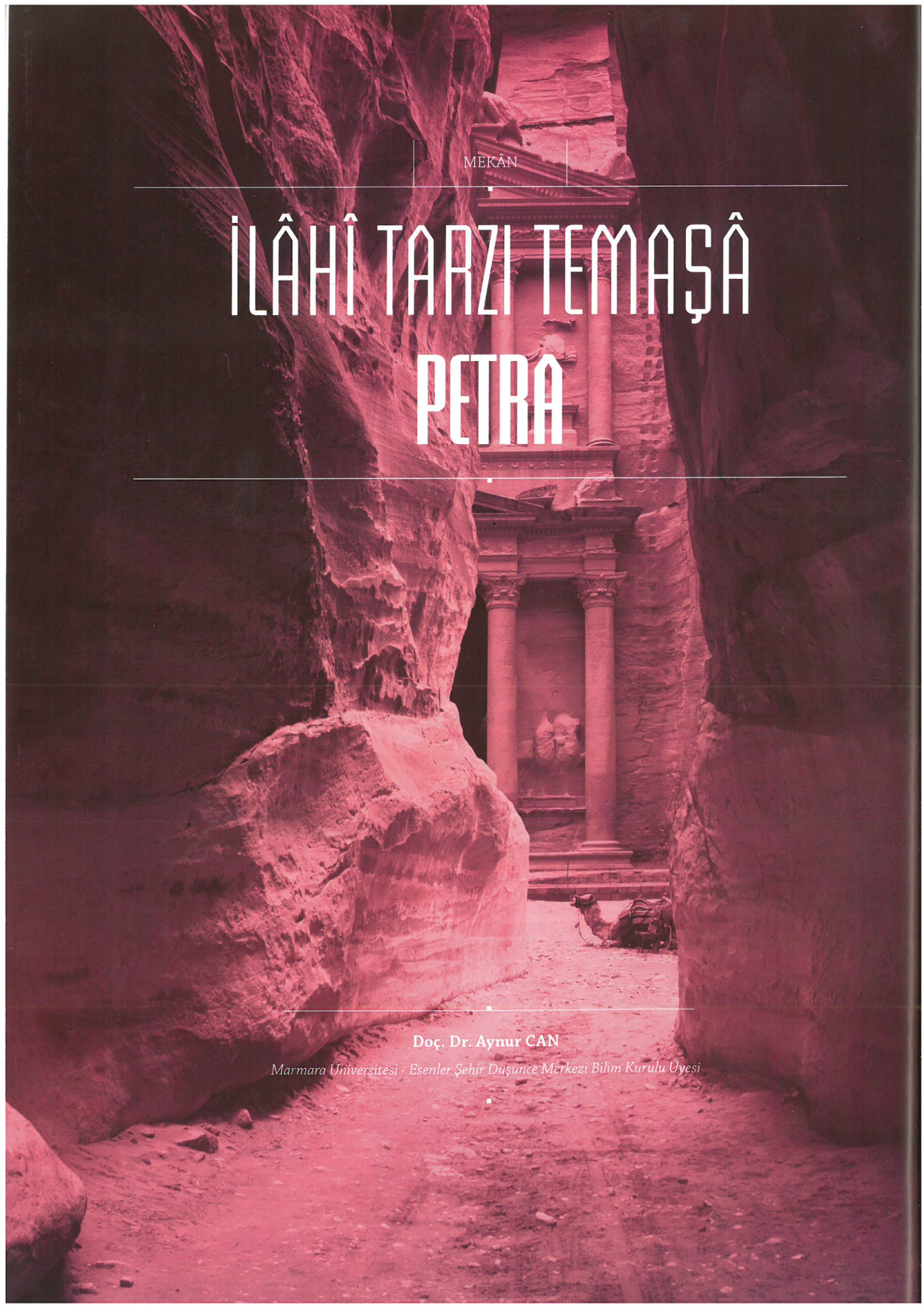

MEKÂN

İLÂHÎ TARZI TEMAŞÂ

PETRA

Doç. Dr. Aynur CAN

Marmara Üniversitesi - Esenler Şehir Düşünce Merkezi Bilim Kurulu Üyesi

Şehre insanın sunduğu cezbeden önce ilahi bir cezbe hali ile karşı karşıyasınızdır. Sizi gerçekliğin bağlamından koparan ve bir o kadar gerçekliğe bağlayan bir estetik haz haline doğal ve hızlı bir yoldan eriştiriliverirsiniz. Hayy ve Kayyum ile Cemâl ve Celâl esmalarının nefes alışlarında salınır insan ruhu bu şehirde.

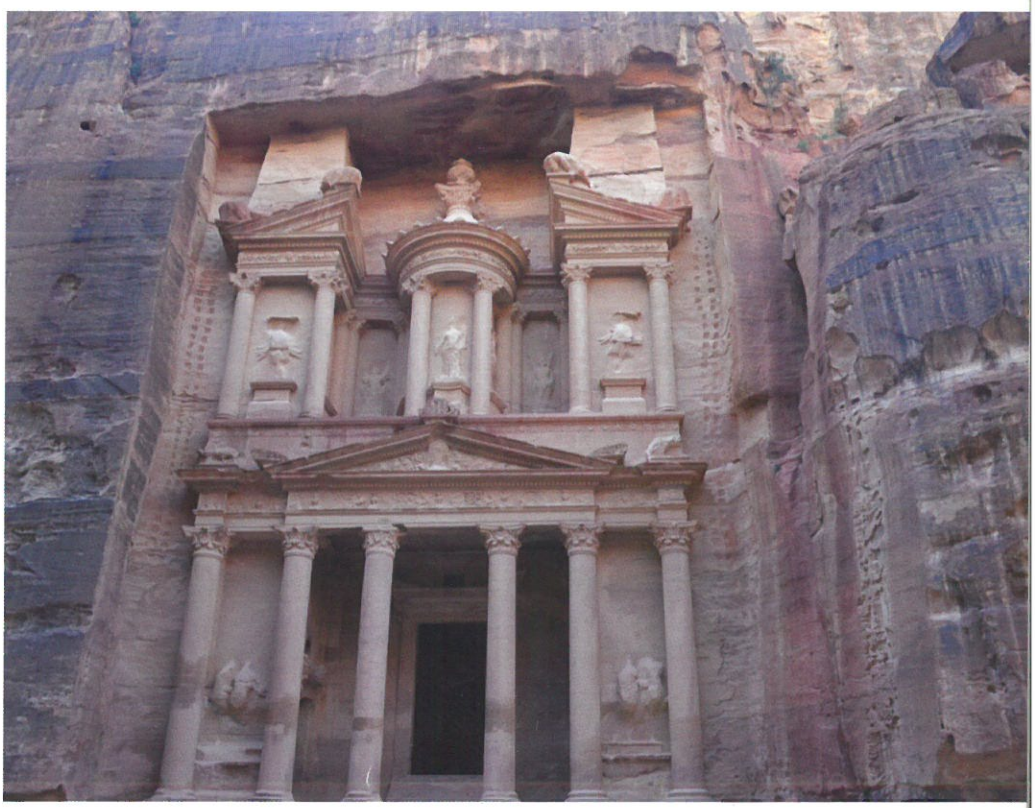

Petra, Ürdün'de Lut Gölünün güneyinde yer alan vaktiyle Baharat Yolu üzerinde kalan kumtaşı kayalıklarında inşa edilen antik şehirdir. MÖ 400 ile MS 106 yılları arasında Nebati İmparatorluğunun başkenti oldu. Nebatiler Arap Yarımadasından gelen göçebe kabileler olup ticarette hüner sahibi idiler. Bu döneminde Çin'den ve Hindistan'dan getirilen tütsü, baharat, yağ ve güzel kokular içeren değerli yükleri Akdeniz'e ulaştıran Arabistan, Mısır, Suriye, Hindistan, Yunan Yarımadası ve Roma'yı birbirine bağlayan zengin bir kervan ticareti şehri olarak ün kazanan Petra, aynı zamanda güvenilir ve sağlam bir baharat deposu olarak işlev görmüştü.

Depremlerle ayrılmış kumtaşı kayalıklarının uzun bir zamanda su taşkınları ile oyulmasıyla oluşan derin bir vadi olan geçit (The Siq) aşıldıktan sonra ulaşılan şehirde Nebatiler baraj ve tünel yapıları ile gelişmiş bir su yönetim sistemi kurmuşlardı. Şehrin farklı noktalarında sayısı 20'den fazla sarnıçlarla suyun taşınması sağlanmıştı. Kumtaşı kayalıklarının suyu emen bir özelliğe sahip olmasından dolayı kaybı önlemek için kanallar seramik ile kaplanmıştı. Yağmurun az olduğu ve sıcaklığın 50 dereceyi bulduğu çöl iklimine sahip bu ortamda sürekli su kaynağına sahip olunması ve taşkınları önleyici sistemlerin kurulumu yetkin bir alt yapı çözüm yöntemi olarak halen

hayranlık uyandırıcıdır. Son Nebati Kralı II. Rabbel'in Romalılar'a yenilmesi ile şehir Roma İmparatorluğu'nun bir parçası oldu. MS 4. yüzyılda Hıristiyanlık kültürünün yaşandığı bir mekân oldu. Sonraları deprem ve ekonomik sıkıntılar ile şehir tarih haritasından silinmiştir. Bir tür harabe şehir olarak yaşamıştır.

Nebatiler baraj ve tünel yapıları ile gelişmiş bir su yönetim sistemi kurmuşlardı. Şehrin farklı noktalarında sayısı 20'den fazla sarnıçlarla suyun taşınması sağlanmıştı.

19. yüzyılın ilk çeyreğinde, 1812 yılında İsviçreli bir seyyah olan Johann Burkhardt tarafından yeniden keşfedilen şehir, 1985'te UNESCO'nun Dünya Kültürel Mirası listesine katılmıştır. 2007 yılında da dünyanın yedi harikasından biri olarak belirlenmiş olup Wadi Musa (Musa'nın vadisi) olarak anılmaktadır. Nebatiler döneminde o zamanın zenginlik ve ihtişamını dile getiren El Hazne (Hazine) olarak ifadelendirilen içinde kral mezarlarının bulunduğu tapınak yapısı, Petra'nın muhteşem yapısı olarak yorumlanmaktadır. 5 metre genişliğinde, 91-182 metreye ulaşan yüksekliğe sahip kanyon içerisinde ilerleyen geçit aşıldığında bu yapı belirivermektedir. 39 metre yüksekliğinde, 25 metre genişliğinde gülkurusu rengindeki yekpare kayaların, en yukarıdan aşağıya doğru oyularak biçimlendirilmesi ile oluşturulmuş zarif bir eser karşınıza çıkmaktadır. Bir Pagan tapınağı olan eserin gösterişli ön cephesi Nebati, Yunan ve Mısır kültürünün inançsal figürleri: Hayvanlar, çiçek ve bitki motifleri ile süslenmiştir.

Dünya mirasına hediye edilen bu eser ve yetkin su mimarisi ile hatırlanan Nebatiler dönemi sonrası Roma eserleri ile şehir süslenmiştir. Roma dönemi, 7.000 kişi kapasiteli bir antik tiyatro yapısı, sütunlu yol, kilise yapıları, kaya bloklarına nakşedilmiş mezarlar, evler ve rölyefler oluşturulmuştur.

Kumtaşı kayalıklarının içerdiği kimyasal bileşenlerin taş dokusunda görünür kıldığı sıcak renkler, güneş ışığının sunduğu farklılık ve sürpriz etkilerle harikulade bir

doğal dekor sergilemektedir. Bu haliyle ilahi tarzın temaşa edilebileceği bir ortam oluşmaktadır. Gül renkleri olan pembe, kırmızı, turuncu ve sarının ışıkla konuşan, her an farklı tonları ile belirmesi ve silinmesi arasında bir renk cümbüşünün seyrine dalmak halini yaşatmaktadır. Petra bu renk ahenginden ötürü Gül Şehir (Rose City) olarak da anılmaktadır. Şehre insanın sunduğu cezbeden önce ilahi bir cezbe hali ile karşı karşıyasınızdır. Sizi gerçekliğin bağlamından koparan ve bir o kadar gerçekliğe bağlayan bir estetik haz haline doğal ve hızlı bir yoldan eriştiriliverirsiniz. Hayy ve Kayyum ile Cemâl ve Celâl esmalarının nefes alışlarında salınır insan ruhu bu şehirde. Sadeliğin ve basitliğin muhteşem güzelliğinin derin sükûneti ile bizim kuşatamadığımız ama bizi sarıp sarmalayan engin yüceye dönüşümü, renklerin ahengi, ışığın gücü ve etkisi, taşın estetiği, ışıkla hareket, taşla sükûnet ve zamanın saf ruhuna dokunabilme tecrübesini ikram eder şehir. Rahman ve Lâtif isimlerinin tecelli ettiği kendine has bir güzellik yorumunu solutur size. Petra'da taş, rengi ve ahengi ile sıcacıktır, içinizi ısıtır.

Yağmurun az olduğu ve sıcaklığın 50 dereceyi bulduğu çöl iklimine sahip bu ortamda sürekli su kaynağına sahip olunması ve taşkınları önleyici sistemlerin kurulumu yetkin bir alt yapı çözüm yöntemi olarak halen hayranlık uyandırıcıdır.

Günümüzde, Amerikan film endüstrisinin ünlü sinema sahnelerine dekor oluşturan işlevsel görüntüleri ile insanlara ulaşmaktadır. Sinbad and Eye of Tiger (1977), Indiana Jones: Son Macera (1989), Mortal Kombat: Annihilation (1997), Çölde Tutku (1997) ve Mumya Geri Dönüyor (2001) gibi sinemalara ve televizyon dizilerine ev sahipliği yapmıştır. Şair John William Burgon'ın deyişi ile "tarihin yarısı kadar yaşlı gül kırmızısı şehir", güzelliğini bize has bir zevkle tatmak üzere keşfedilmeyi beklemektedir.

